

УПРАВЛІННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИМИ СТАРТАПАМИ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Вінницький національний технічний університет

Анотація. Проаналізовано сучасні проблеми, з якими стикаються українські стартапи в умовах економічної нестабільності, війни та глобальних змін на ринку. Розглянуто можливості, які можуть виникнути в результаті швидкої адаптації стартапів до нових умов, зокрема в таких галузях, як військові технології та інформаційні технології. Наголошено на важливості гнучкого та інноваційного підходу для забезпечення стійкості стартапів та їхнього потенціалу для лідерства на ринку в майбутньому.

Ключові слова: стартапи, адаптація стартапів, стійкість стартапів, потенціал стартапів.

MANAGEMENT OF TECHNOLOGY STARTUPS IN UKRAINE: CHALLENGES AND PROSPECTS FOR DEVELOPMENT

Abstract. The current issues faced by Ukrainian startups in the context of economic instability, war, and global market changes have been analyzed. The opportunities that may arise from the rapid adaptation of startups to new conditions, particularly in such fields as military technologies and information technologies, are discussed. Emphasis is placed on the importance of a flexible and innovative approach to ensure the sustainability of startups and their potential for market leadership in the future.

Key words: startups, startup adaptation, startup sustainability, startup potential.

Технології нині швидко розвиваються, і стартапи стають важливим елементом економічного прогресу, впроваджуючи інновації в ІТ, біотехнології, агротехнології та інші сфери. Вони сприяють створенню робочих місць, підвищенню конкуренції та економічному зростанню, а також можуть привертати іноземні інвестиції. У глобалізованому світі українські стартапи повинні конкурувати на міжнародних ринках, що вимагає високого рівня управлінських навичок. Тому управління технологічними стартапами є критично важливим для забезпечення їхньої конкурентоспроможності та розвитку інноваційної екосистеми в Україні.

В період з 2020 року український бізнес стикається з численними викликами, починаючи з пандемії COVID-19, яка значно вплинула на глобальну економіку і змусила підприємства адаптуватися до нових умов. Проте з 2022 року ситуація значно ускладнилася через повномасштабне вторгнення РФ в Україну, що призвело до масштабних економічних, соціальних та політичних потрясінь. В умовах війни бізнесу доводиться долати серйозні труднощі, особливо стартапам, які є найбільш вразливими до змін у зовнішньому середовищі.

Стартапи, на відміну від великих компаній, часто не мають значних фінансових резервів або великих бюджетів, що дозволили б їм справлятися з кризовими ситуаціями. Вони стикаються з проблемами, пов'язаними з утриманням команди, особливо коли працівники виїжджають за кордон. Це збільшує витрати на оплату праці через необхідність пропонувати вищі зарплати для компенсації вартості життя в інших країнах, зокрема а оренду житла. Окрім того, стартапи часто не мають достатніх ресурсів для впровадження технологічних рішень, які дозволили б працювати в умовах відключень електроенергії або нестабільних інтернет-з'єднань, що є критичним для багатьох сучасних бізнесів.

Також, через нестабільну ситуацію в країні, стартапи можуть зазнавати проблем з постачанням матеріалів і компонентів, а також з доступом до фінансування, оскільки інвестори часто виявляються більш обережними в умовах війни. Погіршення бізнес-клімату та невизначеність щодо майбутнього підбивають довіру до ринку та можуть спричинити відтік талановитих кадрів або, навпаки, зниження мотивації тих, хто залишився.

З огляду на це, стартапи повинні бути особливо гнучкими та здатними швидко адаптуватися до нових умов. Підприємцям потрібно розробляти стратегії управління, які допоможуть знизити ризики, оптимізувати витрати та зберегти мотивацію команди. Актуальним також є питання пошуку нових

джерел фінансування, адаптація до змін у попиті та розвитку інноваційних технологій, що дозволяють забезпечити безперервність бізнес-процесів в умовах воєнного часу.

Перед тим як розглянути основні виклики, з якими стикаються українські технологічні стартапи, варто визначити, що саме ми розуміємо під поняттям «стартап». У табл. 1 наведено кілька популярних визначень цього терміну:

Таблиця 1 – Основні визначення поняття «стартап»

Тлумачення	Автори/Ресурс	Джерело
Стартап-компанія – це малий бізнес, який тільки розпочав свою діяльність	Кембриджський словник	[1]
Стартап – компанія в мініатюрі. Це тимчасова структура, що займається пошуками масштабованої, відтворюваної, рентабельної бізнес-моделі	Боб Дорф, Стив Бланк	[2]
Стартап – нова інноваційна структура, яка реалізує бізнес-ідею в умовах невизначеності, що потребує грамотного управління ризиками	Рудь Н.Т., Богатко Б.В.	[3]
Стартап – це динамічна структура, чия стратегія, цілі та бізнес-модель можуть швидко змінюватися залежно від зовнішніх факторів, таких як реакція ринку на інноваційний продукт, утримання споживачів, успішність обраної моделі	Яцкевич І. В.	[4]

Загалом, з цих визначень можна зробити висновок, що стартап функціонує в умовах невизначеності, характеризується інноваційністю та здатністю швидко адаптуватися до змін на ринку. Окрім цього, стартапи часто мають невеликий колектив, що дозволяє працівникам виконувати кілька ролей одночасно. Однак у науковій літературі, що стосується стартапів, часто не уточнюється етап, коли стартап перестає бути тимчасовою структурою і перетворюється на стабільну компанію, що є важливим питанням для багатьох підприємців..

Розглянувши звіт спільного дослідження Українського фонду стартапів, Polish-Ukrainian Startup Bridge та Варшавської фондової біржі, присвяченого вивченню впливу повномасштабного російського вторгнення на українську стартап-екосистему [5], можна визначити основні виклики та проблеми. З якими стикнулися українські стартапи на тлі військових дій в Україні. Це, зокрема, такі:

- неможливість перетину кордону, що є значною проблемою для стартапів, орієнтованих на іноземні ринки;
- зменшення обсягів реалізації продукції та послуг, зокрема на українському ринку;
- для стартапів, що знаходяться поблизу зони бойових дій, проблема втрати матеріально-технічної бази та ризику для життя працівників;
- витрати на релокацію компанії;
- проблеми пошуку фінансування та залучення інвестицій через нестабільність бізнес-середовища, викликану війною та невизначеністю;
- нестача висококваліфікованих кадрів через відтік фахівців за кордон;
- нестабільність постачання електроенергії через обстріли інфраструктури.

Це лише частина проблем, з якими стикаються українські стартапи в останні роки. Звісно, цей перелік можна значно розширити, враховуючи широкий спектр соціально-політичних проблем.

Однак варто також відзначити і деякі позитивні моменти. Наприклад, стартапам, що займаються інформаційною діяльністю, стало легше перейти на віддалений режим роботи, що допомагає вирішити низку проблем. Це позитивно впливає на безпеку працівників, оскільки вони не прив'язані до конкретного місця роботи і можуть своєчасно реагувати на сигнали повітряної тривоги. Віддалена робота також дозволяє знизити витрати, зокрема на оренду офісних приміщень та супутні витрати, що також є значущим аспектом в умовах кризи.

На тлі повномасштабного вторгнення росії до України виникають нові можливості для інвестування в стартапи, зокрема в галузі miltech (військові технології). Одним із яскравих прикладів є поява в 2022 році платформи «Brave Inventors», яка має на меті налагодити ефективну комунікацію між інженерами, волонтерами, інвесторами та бізнес-сектором. Ця платформа стала важливим інструментом для підтримки інновацій в умовах війни, дозволяючи залучати фінансування для розробок у сфері військових технологій, що мають безпосереднє значення для обороноздатності країни. Сайт проекту надає можливість ознайомитись з винаходами, що потребують фінансування. Це може бути як залучення інвестицій, так і донати або інші форми фінансової підтримки. Крім того, на платформі можуть бути розміщені інноваційні розробки, які шукають замовників або партнерів для

виробництва, що дозволяє стартапам знаходити нові канали збуту та співпраці. Така модель не лише стимулює розвиток нових технологій, але й створює умови для швидкого їх впровадження у військову сферу, що є надзвичайно важливим в умовах збройного конфлікту. Платформа «Brave Inventors» є прикладом того, як в умовах війни можуть виникати нові механізми підтримки інновацій, які допомагають забезпечити національну безпеку, а також дають можливість для стартапів знайти фінансування та партнерів для реалізації своїх технологічних рішень. Вона також демонструє зростаючий інтерес до інвестування в галузь, що охоплює оборонні та військові технології, що може стати важливим чинником для розвитку українських стартапів у цьому напрямку.

Повномасштабне вторгнення РФ до України мало значний негативний вплив на українські технологічні стартапи, які були змушені адаптуватися до нових, надзвичайно складних умов. Війна призвела до значних труднощів, таких як обмеження доступу до фінансування, нестабільність ринку, втрата матеріально-технічної бази, відтік кадрів та інші проблеми, які створюють серйозні ризики для існування стартапів. Однак, водночас, цей період відкрив і нові можливості для тих компаній, які здатні швидко реагувати на зміни та використовувати інноваційний потенціал для вирішення поточних проблем. Стартапи, що змогли адаптуватися до викликів війни та змін на ринку, не лише зберегли свою життєздатність, а й мають можливість стати більш стійкими та адаптивними в довгостроковій перспективі. Гнучкість і здатність швидко реагувати на проблеми можуть стати ключовими факторами для їхнього успіху в умовах нестабільності. Наприклад, стартапи, що орієнтуються на віддалену роботу, можуть знизити витрати і забезпечити безпеку своїх працівників, водночас продовжуючи свою діяльність навіть у складних умовах. Також, з'являються нові ніші, такі як miltech (військові технології), де інновації можуть бути не тільки економічно вигідними, але й критично важливими для національної безпеки. Більш того, стартапи, які здатні швидко адаптувати свої продукти чи послуги до потреб війни або поствійськового відновлення, мають всі шанси стати новими лідерами на ринку, як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях. Вони можуть отримати підтримку від держави, міжнародних інвесторів і волонтерів, що прагнуть підтримати інноваційні проекти в умовах війни. Технології, спрямовані на забезпечення обороноздатності, відновлення інфраструктури, підвищення кібербезпеки та інші сфери, які особливо актуальні в умовах кризи, можуть отримати значну увагу та фінансування.

Таким чином, хоча повномасштабне вторгнення РФ до України принесло багато труднощів для стартапів, водночас воно створило унікальні можливості для тих, хто здатний швидко адаптуватися, зберегти гнучкість і інноваційність. Українські стартапи, які вчасно і правильно реагуватимуть на поточні виклики, можуть не лише подолати кризу, а й стати новими драйверами інновацій, здатними забезпечити лідерство на ринку в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. The Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/start-up>
2. The Startup Owner's Manual: The Step-By-Step Guide for Building a Great Company. Bob Dorf, Steve Blank. 2013
3. Рудь Н.Т., Богатко Б.В. Стартапи: тенденції розвитку та ризики. Економічний форум 2/2021. С. 46-54. URL: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2021-2-6>
4. Яцкевич І. В. Толерантність до ризику та апетит-ризик стартапу: сутність та оцінка. Бізнесінформ №2, 2020. С.458-463.
5. Результати дослідження від USF та Polish-Ukrainian Startup Bridge у партнерстві з GPW: Вплив війни на українську стартап-екосистему. URL: <https://usf.com.ua/rezultati-doslidzhennya-vid-usf-ta-polish-ukrainian-startup-bridge-u-partnerstvi-z-gpw-vpliv-vijni-na-ukrainsku-startap-ekosistemu/>

Віталій Володимирович Зянько – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Вронський Микола Олексійович – аспірант кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Zianko Vitalii – Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Finance and Innovation Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Mykola Vronskiy – PhD student of the Department of Finance and Innovation Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.